

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА

У статті розглядається проблема використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі викладання англійської мови як відображення інформаційно-комунікаційної компетентності викладача. Аналіз даної проблеми у нормативних, науково-теоретичних виданнях та у практиці викладання англійської мови у Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського показав, що використання ІКТ змінює організаційний та управлінський процес викладання англійської мови, ефективність якого залежить від інформаційно-комунікаційної компетентності викладача та інноваційного потенціалу навчального закладу. Автором визначено зміст поняття "інформаційно-комунікаційна компетентність викладача англійської мови". На основі емпіричних методів визначено відношення викладачів до процесу впровадження ІКТ та види діяльності, в яких викладачі використовують ІКТ. Запропоновано ряд заходів для забезпечення ефективності процесу формування інформаційно-комунікаційної компетентності викладача.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-комунікаційна компетентність, англійська мова.

Інформаційна інфраструктура XXI ст., висуваючи концепцію "Lifelong Learning" (освіта протягом життя), ініціює використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчально-виховному процесі закладів вищої освіти, зокрема, ІКТ для вивчення іноземної мови. Результати європейського саміту в Лісабоні і сучасна когнітивна проблематика Болонського процесу підкреслюють, що в центрі уваги знаходиться саморозвиток і формування професіонала нового типу в системі вищої професійної освіти. При цьому англійська мова розглядається як мова академічної мобільності, міжкультурної комунікації та ділового, професійного, наукового спілкування.

На наш погляд, союз ІКТ та англійської мови – це інноваційний інструментарій для досягнення оптимального результату у навчальній, професійній та науковій сферах, який сприятиме якості навчально-професійної підготовки фахівців нової генерації та зміцненню міжнародних контактів. У зв'язку з цим, одним з найважливіших критеріїв впровадження ІКТ в процес викладання англійської мови стає наявність викладачів, які знають технічні складові комп'ютера, вільно володіють знанням програмного забезпечення, виконують санітарні норми використання комп'ютерного забезпечення. Незаперечний той факт, що викладач, який здійснює інтелектуальну роботу із застосуванням мультимедіа та комп'ютера, володіє кваліфікаційною перевагою перед колегою, що функціонує тільки в рамках встановлених технологій.

Дослідженнями в галузі створення і застосування ІКТ в педагогічній діяльності займалися як вітчизняні (В. Биков, М. Жалдак, О. Колгатин, В. Лапінський, Л. Петухова, С. Сисоева, Т. Поясок, Л. Максимова, О. Співаковський, О. Спінін та інші), так і зарубіжні науковці (Е. Машбіц, В. Монахов, П. Образцов, І. Роберт, Д. Севідж, Х. Пілая, К. Ірвінг, М. Тонес та інші).

Питання формування інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів розроблені в науково-методичних працях таких вчених як В. Андрущенко, П. Беспалова, І. Булаха, А. Гуржій, А. Єлізарова, Н. Насирова, О. Овчарук, О. Комісарова, О. Ляшенко, Ю. Рамського, Н. Угриновича та інших.

Проблема забезпечення інформаційно-комунікаційними технологіями навчального процесу завжди перебувала й перебуває в центрі уваги педагогів-дослідників [1; 5]. Разом з тим аналіз наукових публікацій за останні роки приводить до висновку, що єдиних підходів до розкриття сутності даного феномена в галузі іноземних мов досі не вироблено. Отже, **метою статті** є вивчення та аналіз проблеми використання ІКТ в процесі викладання англійської мови як відображення інформаційно-комунікаційної компетентності викладача, а також визначення ефективних шляхів створення інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища в процесі викладання та навчання англійської мови в умовах закладу вищої освіти.

Впровадження нових ІКТ у систему викладання іноземних мов взагалі, та англійської мови зокрема, вимагає спеціальної організації, як самого процесу навчання, так і подальшого супроводження експлуатації навчальних інформаційних ресурсів. В сучасних умовах використання ІКТ в значній мірі змінює організаційний та управлінський процес викладання англійської мови в умовах закладу вищої освіти. Аналіз наявного на сьогоднішній день досвіду показує, що застосування на практиці ІКТ залежить від інформаційно-комунікаційної компетентності викладача та інноваційного потенціалу навчального закладу.

При визначенні інформаційно-комунікаційної компетентності викладача та ролі ІКТ в процесі викладання та вивчення англійської мови, ми спиралися на стандарт ЮНЕСКО, який акцентує увагу на використанні ІКТ у навчанні з метою [6]:

– адаптації інтернет-ресурсів для самостійної роботи студентів до норм та вимог процесу викладання англійської мови в умовах закладу вищої освіти;

- розвитку у студентів комунікаційних навичок і навичок соціальної взаємодії через електронний (on-line/off-line) процес комунікації;
- залучення студентів до роботи у малих групах та створення умов для студентської самостійності та творчості;
- розробки та розміщення навчальних матеріалів у доступних інтернет середовищах;
- організації роботи навчальних інтернет середовищ, використовуючи хмарні технології та інші мережеві програмні засоби;
- публікації власних науково-практичних та методичних розробок в галузі використання ІКТ в навчальному процесі та доступу до розробок інших викладачів та студентів.

Згідно рекомендаціям Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягненням освіти та стандарту ЮНЕСКО, інформаційно-комунікаційна компетентність викладача англійської мови визначається нами як набір знань, вмінь і навичок необхідних для інтеграції ІКТ в навчальний процес: створення сучасних навчально-методичних матеріалів, модернізації навчального процесу, розширення напрямків професійного саморозвитку для надбання нових інноваційно-педагогічних знань та комунікаційних навичок, які дають можливість викладачу ефективно діяти для досягнення певних наукових та навчальних результатів. Ми вважаємо, що інформаційно-комунікаційна компетентність викладача – це якість, яка формується в процесі всієї професійної діяльності та основною умовою її формування є наявність умов для практичної реалізації знань, вмінь і навичок роботи у сфері ІКТ для вирішення психолого-педагогічних та навчально-методичних завдань.

Показниками інформаційно-комунікаційної компетентності викладача англійської мови є:

- наявність загальних уявлень у сфері розвитку та використання ІКТ та уявлень про електронні освітні ресурси;
- уміння налаштовувати інтерфейс та встановлювати відповідне програмне забезпечення; володіння базовими Інтернет-сервісами.
- уміння створювати мультимедійні засоби навчання в середовищі програми PowerPoint, уміння обробляти графічні зображення;
- уміння застосовувати можливості пакету Microsoft Office для розробки дидактичних матеріалів з англійської мови та робочих документів.

Існують деякі види технологій, класифікованих в інформаційно-комунікаційні технології, які зазвичай використовуються в процесі викладання англійської мови, такі як [2; 3; 4]:

– Інтерактивні засоби інформації – інтеграція цифрових засобів масової інформації, включаючи комбінації електронного тексту, графіки, рухомих зображень і звуку, в структуроване цифрове комп'ютеризоване середовище, яке дозволяє студентам взаємодіяти з даними у відповідних цілях. Цифрове середовище може включати Інтернет, телекомунікації і інтерактивне цифрове телебачення.

– Комп'ютер, який може бути використаний з іншими мультимедійними пристроями навчання або він може використовуватись в якості електронного засобу навчання мови. Комп'ютер здатний приймати інформацію і виконувати послідовність логічних операцій відповідно із заданим, але змінним набором процедурних програм для отримання результатів у вигляді інформації або сигналів, наприклад, на основі електронного словника.

– Аудіопристрій, який можна використовувати з іншими носіями для створення інтерактивних мультимедіа. Однак, його можна також використовувати окремо як незалежний інструмент.

– Мобільні телефони, які дозволяють використовувати їх як міні-персональний комп'ютер. Використовуючи сучасні мобільні пристрої, які мають підключення до інтернету, можна насолоджуватися бесідою та переглядом відеоматеріалів англійською мовою, працювати один з одним. Інтернет можна використовувати як засіб вивчення мови через електронну пошту, www, текст, аудіо та відео конференц зв'язок.

– Інтерактивна дошка – це великий інтерактивний дисплей (наприклад, монітор з сенсорним екраном), підключений до комп'ютера і проектора. Проектор проектує робочий стіл комп'ютера на поверхню плати, де користувачі управляють комп'ютером з допомогою пера, пальця або інших пристроїв.

У контексті вивчення англійської мови ІКТ відіграють важливу роль як засоби зв'язку та сприяння процесу навчання, або безпосереднього спілкування між учнями і викладачем, хоча вони можуть бути і не присутні в одній кімнаті або місці в певний час. ІКТ у вивченні мов використовуються в якості довідкового інструменту. Комп'ютер може зберігати необмежені навчально-методичні матеріали з англійської мови або посилання, які можуть бути доступні в будь-який час та будь-якому місці.

Розглянемо стан використання ІКТ на прикладі професійної діяльності викладачів англійської мови кафедр філології та видавничої справи, перекладу, інформаційно-управляючих систем Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

За допомогою спостережень та бесід, а також розробленої анкети для визначення сучасного стану використання ІКТ та рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів англійської мови, було визначено, що більшість викладачів (71 %) активно використовують ІКТ для індивідуалізації й диференціації процесу навчання англійської мови, а також з метою здійснення контролю знань студентів. Проте, результати показали, що значна кількість викладачів хотіли б підвищити рівень комп'ютерної грамотності (65 %), дізнатися більше з методики застосування ІКТ в процесі викладання англійської мови (75 %), отримувати знання та практичні навички з питань сучасних напрямів інформатизації освіти взагалі (28 %). Отримані дані свідчать про те, що використання ІКТ в процесі викладання англійської мови викликає певний інтерес до цього питання.

Як свідчать дані аналізу методів та засобів навчання англійської мови, зазначених у робочих навчальних планах з дисциплін "Іноземна мова (англійська)", "Іноземна мова професійного спрямування (англійська)", "Ділова іноземна мова (англійська)", "Наукова іноземна мова (англійська)" викладачі використовують ІКТ в наступних видах діяльності:

– Презентація. Студенти повинні представити матеріали англійською мовою. Презентація допомагає студентам добре зрозуміти навчальний матеріал.

– Практична робота. Деякі з різних типів вправ можуть бути забезпечені за допомогою ІКТ, у тому числі стимулів презентації у різних поєднаннях тексту, аудіо та відео форматі. ІКТ дають можливість аналізувати відповіді учнів з відповідної зворотним зв'язком.

– Авторство. Застосовуючи ІКТ у вивченні мови, учитель може або придбати готові матеріали, або створити свої власні матеріали, використовуючи різні авторські інструменти на основі

– Автоматизоване оцінювання. Оцінка комп'ютера відіграє все більш важливу роль у викладанні та вивченні іноземних мов. Ця середовище використовується для тестування та оцінювання знань студентів протягом та після вивчення деяких курсів.

– Комунікація. ІКТ допомагають студентам і викладачам спілкуватися з іншими. Деякі інструменти ІКТ, які можуть бути використані в якості медіа: електронна пошта, комп'ютерна дискусія; навчальне веб-середовище; аудіо конференція; відеоконференція; соціальні мережі тощо.

Вважаючи тему дослідження актуальною в даний час, ми прийшли до висновку, що необхідно цілеспрямовано і системно проводити роботу в цьому напрямку: подолання виникаючих труднощів і досягнення якісно нового рівня викладання англійської мови із залученням сучасних ІКТ. Оскільки ефективність використання ІКТ напряму залежить від інформаційно-комунікаційної компетентності викладача, потрібно організовувати наступні заходи: підвищення педагогічної майстерності; майстер-класи з використанням ІКТ; навчаючи та тематичні семінари; відвідування конференцій з питань впровадження ІКТ в освітній процес; робота в парах (коли один викладач має достатній, а інший недостатній рівень інформаційно-комунікаційної компетентності).

Використані джерела

1. Alemu B.M. "Integrating ICT into teaching-learning practices: Promise, challenges and future directions of higher educational institutes", *Universal Journal of Educational Research*, no. 3(3), 2015, pp. 170–189.
2. Ashby M. Yanagisawa, K. Kim, Y. S. Maidment, J. and Przedlacka, J. "Achieving interactivity in online learning of phonetic skills". *Phonetics Teaching and Learning Conference*, London, 2009, pp. 368–371.
3. Anburaj, Mr. G., Christopher, G., Ms. Ni Ming. *Innovative Methods of Teaching English Language*, IOSR *Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, Volume 19, Issue 8, Ver. IV (Aug. 2014), pp. 62–65.
4. Bauman J. Extend class discussion activities via cyberspace. In K. Ryan (Ed.), *Recipes for Wired Teachers*. Tokyo: Japan Association of Language Teaching, 2000. pp. 54 – 55.
5. Khan S.M., Butt M.A., Baba M.Z. "ICT: Impacting teaching and learning", *International Journal of Computer Applications*, no. 61(8), 2013, pp. 7 – 10.
6. UNESCO. *ICT Competency Standards for Teachers – Implementation Guidelines*, 2011. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002134/213475e.pdf> (дата звернення: 10.03.2018).

Martynenko M.

USE OF ICT IN THE PROFESSION OF ENGLISH LANGUAGE ENGLISH AS A DISPLAY OF THE TEACHER'S INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCY

The article deals with the problem of information and communication technologies implementation into the process of teaching English as a reflection of the teacher's information and communication competency. The effective ways to create an informational and communication pedagogical environment in the process of teaching and learning English at a higher education institution have been determined. The analysis of this problem in the normative documents and in the scientific and theoretical publications, in the practice of teaching English at Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University has shown that the use of the information and communication technologies changes the organizational and managerial process of teaching English. The effectiveness and the efficiency of information and communication technologies depends on the information and communication competency of a teacher and the innovative potential of an educational institution. The author has defined the content of the definition of "information and communication competency of an English language teacher". Based on the empirical methods, teachers' attitudes towards the implementation of information and communication technologies and the types of activities where teachers use these technologies have been determined. A number of measures have been proposed to ensure the effectiveness of formation of English teacher's information and communication competency: arrangements to increase pedagogical excellence and art of English language teaching using information and communication technologies; masterclasses given by an experts or an experienced teacher; training workshops and learning series; attending International and All-Ukrainian conferences on the issues of information and communication technologies implementation into teaching and learning process; pairwork (a kind of activity when one teacher has a good information and communication competency, but the other teacher has a poor one).

Key words: *information and communication technologies, information and communication competency, English language teacher.*

Стаття надійшла до редакції 16.03.2018 р.